

Δίκαιος Λόγος και άδικος Λόγος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Ελένη Πατσιατζή

Φιλολόγος - Ιστορικός,
ΜΑ Διδασκαλία και Ανθρώπινα Δικαιώματα,
μέλος του Ομίλου για την Ιστορική Εκπαίδευση
στην Ελλάδα

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Τάξη: Γ΄ Λυκείου

Ελένη Πατσιατζή, φιλόλογος-ιστορικός, ΜΑ Διδασκαλία και Ανθρώπινα Δικαιώματα, μέλος του Ομίλου για την Ιστορική Εκπαίδευση στην Ελλάδα

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Δίκαιος Λόγος και Άδικος Λόγος

Σύντομη περιγραφή:

Διασύνδεση γνώσης περί Άδικου Λόγου (κινδυνολογία, ρητορική μίσους) με την απόπειρα των ολοκληρωτικών εξουσιαστικών μηχανισμών να διαμορφώσουν ένα συγκεκριμένο ανθρώπινο τύπο, ιδίως νέο/-α, που θα δρα ως πειθήνιο όργανό τους χωρίς προσωπική βούληση και ηθικές αντιστάσεις

(Ολοκληρωτικό καθεστώς => υπάκουος άνθρωπος χωρίς κρίση, βούληση, ενσυναίσθηση)

Προβλεπόμενη διάρκεια: 4 διδακτικές ώρες (2 διδακτικά δίωρα)

Προϋπάρχουσα γνώση

- Αποδιάρθρωση ναζιστικού λόγου από τον Μπρεχτ (σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 209-211)
- Εθνικισμός (σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 230)
- Παρακολούθηση αποσπασμάτων των ταινιών *Die Welle / Το Κύμα* (2008) και/ή *American History / Μαθήματα Αμερικάνικης Ιστορίας* (1998).¹

¹Η παρακολούθηση ταινιών γίνεται στοχευμένα και με βάση συγκεκριμένα βήματα. Βλ. Σακκά, Β. (2007). Η ιστορία στην εποχή του οπτικού πολιτισμού: Κινηματογράφος και διδασκαλία της ιστορίας. *Νέα Παιδεία*, 122, σ. 127-149.

Κειμενικό Υλικό

- Απόσπασμα σχολικού εγχειριδίου περί επιδιώξεων των ολοκληρωτικών καθεστώτων για τη νεολαία (σελ. 236)
- Κείμενο του συνθέτη Μάνου Χατζιδάκι για το νεοναζισμό και τον εθνικισμό που έγραψε τον Φεβρουάριο του 1993 και έχει δημοσιευθεί έκτοτε στον Τύπο πολλές φορές (πρώτη δημοσίευση του κειμένου στο πρόγραμμα αντιναζιστικής συναυλίας που είχε δώσει η Ορχήστρα των Χρωμάτων)
- Διήγημα με τίτλο «Το ροτβάιλερ» του Δ. Χριστόπουλου

Διδακτικοί στόχοι

Αναμένεται οι μαθήτριες/-ές να είναι σε θέση όχι μόνο να κατανοούν την επιδίωξη των ολοκληρωτικών καθεστώτων να οδηγούν σε εξανδραποδισμό τους νέους και τις νέες, με ιδεολογήματα και ιδεοληψίες αλλά και να συνδέουν την εμφάνιση του νεοναζισμού και νεοφασισμού στη χώρα μας με συγκεκριμένους, επικίνδυνους για το δημοκρατικό πολίτευμα, πολιτικούς χώρους.

Μέθοδοι διδασκαλίας

- Κατανόηση, ανάλυση και παραγωγή κειμένου
- Κατευθυνόμενος διάλογος
- Ομαδοσυνεργατική μέθοδος

Μέσα διδασκαλίας

- Σχολικό εγχειρίδιο
- Υλικό κειμένων
- Ταινίες *Die Welle*, *American History*

Παράθεση κειμενικού υλικού

A. Απόσπασμα σχολικού εγχειριδίου

(με έντονα γράμματα οι λέξεις στις οποίες θα επιμείνουμε στον σχολιασμό)

Στις βασικές επιδιώξεις των ολοκληρωτικών καθεστώτων είναι να εξανδραποδίσουν τους νέους, δηλαδή, με ιδεολογήματα και ιδεοληψίες και ποικίλους άλλους τρόπους, να κάμψουν τη βούλησή τους και την ηθική τους αντίσταση και την προσωπική τους στάση απέναντι στη ζωή, και να τους μεταβάλουν σε **πειθήνια όργανά** τους, ώστε να εκτελούν τυφλά τις θελήσεις τους. Με άλλα λόγια τα ολοκληρωτικά καθεστώτα δε σέβονται τον νέο, γιατί γενικά δε σέβονται το άτομο και την ατομική ζωή, όπως δε σέβονται και την παιδεία: **νοθεύουν** τα πάντα, διότι τα πάντα τα υποτάσσουν στη δύναμη της εξουσίας: έτσι μόνον αισθάνονται ασφαλή. Μία από τις πάγιες τακτικές τους π.χ. είναι η οργάνωση των νέων από την τρυφερή τους ακόμη ηλικία σε κατευθυνόμενες ομάδες, όπου με **γλώσσα συνθηματική και δογματική, αντιδιαλεκτική και αντικριτική, ασαφή και αόριστη, μεγαλόστομη και εθνικιστική**, προσπαθούν να τους χειραγωγήσουν και να τους χρησιμοποιήσουν σύμφωνα με τους σχεδιασμούς τους. Δεν λείπουν, φυσικά, από τέτοιους σχεδιασμούς και οι διάφοροι ύμνοι των νέων, οι οποίοι εγκωμιάζουν το καθεστώς και υψώνουν σε μοναδικό ίνδαλμα τον δικτάτορα. Εννοείται ότι η γλώσσα αυτών των κατασκευασμένων ύμνων είναι φθηνή, όπως φθηνός είναι και ο στίχος τους και η μουσική τους. Μ' αυτούς τους ύμνους, που αναπαράγονται πανομοιότυποι σχεδόν από τα διάφορα ολοκληρωτικά καθεστώτα, **καλλιεργείται πνεύμα αγελαίο και ομαδικό**, ένα πνεύμα στο οποίο ο νέος οφείλει σε κάθε ευκαιρία να δηλώνει, με λόγο και με έργο, **πίστη και αφοσίωση μέχρι θυσίας**. Άλλωστε μέσα από την ομάδα το καθεστώς οργανώνει τον νέο, **τον κατευθύνει, τον ελέγχει**: τον αφομοιώνει.

B. Απόσπασμα κειμένου Μάνου Χατζιδάκι

(με έντονα γράμματα οι λέξεις στις οποίες θα επιμείνουμε στον σχολιασμό)

Ο **νεοναζισμός** δεν είναι οι άλλοι. Οι μισητοί δολοφόνοι, που βρίσκουν όμως κατανόηση από τις διωκτικές αρχές λόγω μιας περίεργης αλλά όχι και ανεξήγητης συγγενικής ομοιότητας. Που τους έχουν συνηθίσει οι αρχές και οι κυβερνήσεις σαν μια πολιτική προέκτασή τους ή σαν μια επιτρεπτή αντίθεση, δίχως ιδιαίτερη σημασία που να προκαλεί ανησυχία. (Τελευταία διάβασα πως στην Πάτρα, απέναντι στο αστυνομικό τμήμα άνοιξε τα γραφεία του ένα νεοναζιστικό κόμμα. Καμιά ανησυχία ούτε για τους φασίστες, ούτε για τους αστυνομικούς. Ούτε φυσικά για τους περιοίκους).

Ο εθνικισμός είναι κι αυτός νεοναζισμός. Τα **κουρεμένα κεφάλια** των στρατιωτών, έστω και παρά τη θέλησή τους, ευνοούν την έξοδο της σκέψης και της κρίσης, ώστε να υποτάσσονται και να γίνονται κατάλληλοι για την **αποδοχή διαταγών** και κατευθύνσεων προς κάποιο

Θάνατο. Δικόν τους ή των άλλων. Η εμπειρία μου διδάσκει πως η αληθινή σκέψη, ο προβληματισμός οφείλει κάπου να σταματά. Δεν συμφέρει. Γι' αυτό και σταματώ. Ο ερασιτεχνισμός μου στην επικέντρωση κι ανάπτυξη του θέματος κινδυνεύει να γίνει ευάλωτος από τους εχθρούς. Όμως οφείλω να διακηρύξω το πάθος μου για μια πραγματική κι απρόσκοπτη ανθρωπίνη ελευθερία.

Ο φασισμός στις μέρες μας φανερώνεται με δυο μορφές. Ή προκλητικός, με το πρόσχημα αντιδράσεως σε πολιτικά ή κοινωνικά γεγονότα που δεν ευνοούν την περίπτωσή τους ή παθητικός μες στον οποίο κυριαρχεί ο φόβος για ό,τι συμβαίνει γύρω μας. Ανοχή και παθητικότητα λοιπόν. Κι έτσι εδραιώνεται η πρόκληση. Με την **ανοχή των πολλών**. Προτιμότερο αργός και σιωπηλός θάνατος από την αντίδραση του ζωντανού και ευαίσθητου οργανισμού που περιέχουμε.

Το **φάντασμα του κτήνους** παρουσιάζεται ιδιαίτερως έντονα στους νέους. Εκεί επιδρά και το marketing. Η επιρροή από τα ΜΜΕ ενός τρόπου ζωής που ευνοεί το εμπόριο. Κι όπως η εμπορία ναρκωτικών ευνοεί τη διάδοσή τους στους νέους, έτσι και η μουσική, οι ιδέες, ο χορός και όσα σχετίζονται με τον τρόπο ζωής τους έχουν δημιουργήσει βιομηχανία και τεράστια κι αφάνταστα οικονομικά ενδιαφέροντα.

Και μη βρίσκοντας αντίσταση από μια στέρεη παιδεία όλα αυτά δημιουργούν ένα κατάλληλο έδαφος για να ανθίσει ο εγωκεντρισμός η εγωπάθεια, η κενότητα και φυσικά κάθε κτηνώδες ένστιχτο στο εσωτερικό τους. Προσέξτε το χορό τους με τις ομοιόμορφες στρατιωτικές κινήσεις, μακριά από κάθε διάθεση επαφής και επικοινωνίας. Το τραγούδι τους με τις συνθηματικές επαναλαμβανόμενες λέξεις, η απουσία του βιβλίου και της σκέψης από τη συμπεριφορά τους και ο στόχος για μια άνετη σταδιοδρομία κέρδους και εύκολης επιτυχίας.

Βιώνουμε μέρα με τη μέρα περισσότερο το τμήμα του εαυτού μας – που ή φοβάται ή δεν σκέφτεται, επιδιώκοντας όσο γίνεται περισσότερα οφέλη. Όσπου να βρεθεί ο κατάλληλος **«αρχηγός»** που θα ηγηθεί αυτό το κατάπτυστο περιεχόμενό μας. Και τότε θα 'ναι αργά για ν' αντιδράσουμε. **Ο νεοναζισμός είμαστε εσείς κι εμείς** – όπως στη γνωστή παράσταση του Πιραντέλο. Είμαστε εσείς, εμείς και τα παιδιά μας. Δεχόμαστε να 'μαστε απάνθρωποι μπρος στους φορείς του AIDS, από άγνοια αλλά και τόσο «ανθρώπινοι» και συγκαταβατικοί μπροστά στα ανθρωποειδή ερπετά του φασισμού, πάλι από άγνοια, αλλά κι από φόβο κι από συνήθεια.

Και το Κακό ελλοχεύει χωρίς προφύλαξη, χωρίς ντροπή. Ο νεοναζισμός δεν είναι θεωρία, σκέψη και αναρχία. Είναι μια παράσταση. Εσείς κι εμείς. Και πρωταγωνιστεί ο **Θάνατος**.

Γ. Διήγημα Δημήτρη Χριστόπουλου

Το ροτβάιλερ

Κάθεται κατάχαμα στο υγρό τσιμέντο λουσμένος ιδρώτα. Αφρούς στάζει το στόμα του. Ένα λυσσασμένο αγρίμι κλεισμένο σε σιδερένιο κλουβί. Ένα δαρμένο ροτβάιλερ, με την ουρά στα σκέλια, τ' αυτιά γερμένα προς τα πίσω, σκούζει από πόνο, θυμό και ντροπή.

Υπομονετικά κάθε πρωί περίμενε στη στάση το λεωφορείο. Το εισιτήριο στη δεξιά κωλότσεπη του μαύρου τζιν. Πάντα το ακύρωνε. Δεν ήταν αυτός λαθρεπιβάτης. Ένας ευσυνείδητος πατριώτης που αγαπούσε την πατρίδα του ήταν. Όχι παίζε γέλασε. Πάντα υπερασπιζόταν τον νόμο και την τάξη ενάντια στις δυνάμεις της αναρχίας. Τους λαθρεπιβάτες – γενικώς – τους σιχαινόταν. Τα κοριτσόπουλα χάζευαν εκστασιασμένα τα τατουάζ του. Δέντρα, δάση ολόκληρα στα χέρια, στον λαιμό χάνονταν μέσα στο μαύρο μπλουζάκι κι έβγαιναν από την άλλη μεριά φίδια, τέρατα, νεκροκεφαλές.

Πιτσιρίκος τ' άλλα παιδιά τον χλεύαζαν. «Μπάσταρδε μπινέ πουτάνας γιε», έφτυναν μια μια τις λέξεις στα μούτρα του. “Χριστόφορος ο κυνοκέφαλος” τον φώναζε μια θεολόγος στο Γυμνάσιο κι από τότε οι συμμαθητές του τον γάβγιζαν. Δενμίλαγε, κουβέντα δεν του 'παιρνες. Μόνο τις γροθιές του έσφιγγε λες κι έσπαζε καρύδια. Το κεφάλι κρεμασμένο, τα χέρια σε υποστολή· σε μόνιμη έπαρση μόνο η γαλανόλευκη της “Αγαπημένης” όλων στο δωμάτιό του. Υπομάλης ένας κρητικός σουγιάς που κάποιος ξάδερφος τού χάρισε. Αχώριστοι είχαν γίνει. Κάποτε ένας τσόγλανος τόλμησε να το αρπάξει. Δεν το ξανάκανε.

«Ροτβάιλερ» τον βάφτισε ο Χοντρός. Ο Αρχηγός. Παρείχε έμπνευση και σιγουριά σε όλους. Γι' αυτό ήταν Αρχηγός. Τον θαύμαζε πολύ. Αυτός τον εκπαίδευσε να γίνει ένας καινούργιος άνθρωπος. Από θύμα θύτης· το προτιμούσε. «Ροτβάιλερ» τον είπε εκείνη τη *μαύρη νύχτα* στο Πέραμα. Πίσσα σκοτάδι, αρμύρα που τρυπούσε τα κόκαλα. Ένωσε – για πρώτη φορά στη ζωή του – σαν εκείνους τους εκλεκτούς Σπαρτιάτες που εκπαιδεύονταν στην Κρυπτεία, τη Μυστική Οργάνωση της εποχής. Χτυπάμε ακαριαία τους εσωτερικούς εχθρούς της πόλης και την κάνουμε στα γρήγορα.

Ήταν ένας πειθαρχημένος έφηβος. Όλη μέρα πάλευε με τους δαίμονές του. Σε λίγο καιρό τα πόδια, τα χέρια, το στήθος γέμισαν· όσο άδειο ένιωθε το μέσα του τόσο σκληρό σα σίδηρο ένιωθε το κορμί του. Επιφυλακτικός με όσους δεν γνώριζε, σκληρός με τους ξένους αλλά προσαρμόσιμος. Ποτέ δεν πρόβαλλε αντιρρήσεις.

Στο συνεργείο, όταν στα δεκαπέντε του έπιασε δουλειά, είχαν να το λένε. Επιδέξιος στο κατσαβίδι και στο γερμανικό κλειδί, έπιανε το χέρι του. Δουλευταράς εκ πεποιθήσεως και υπάκουος. Το βράδυ –μαύρος απ' τη μουντζούρα, τα λάδια, τα γράσα– την πέρναγε συνήθως στο σπίτι, κολλημένος στο pc του. Πολλά πολλά δεν είχε με κανέναν. Τα κορίτσια λες και τα ντρεπόταν, τα απέφευγε. Κι εκείνα το ίδιο.

Την αδελφή του τη λάτρευε. Δυο χρόνια μικρότερή του. Γεννήθηκε τη μέρα που ο πατέρας του δεν επέστρεψε στο σπίτι. Δεν θα ξαναρχόταν ποτέ. Ο Αιγύπτιος αμμοβολιστής – έτσι είπε η Αστυνομία – ξέχασε το γκάζι ανοιχτό μέσα στ' αμπάρι. Ο πατέρας μόλις είχε κατέβει. Η μικρή τον σεβόταν· τον φοβόταν όμως πολύ. Τον κρατούσε σε απόσταση. Την τρόμαζαν τα πύρινα σημάδια στα μάτια του, τα σκοτεινά σχέδια που ήταν ζωγραφισμένα σ' όλο του το σώμα. Ποτέ δεν τα κατάλαβε. Ήταν ο φύλακας-άγγελος του σπιτιού. Κανείς ξένος δεν έμπαινε στο σπίτι τους χωρίς προειδοποίηση. Η μάνα έλειπε ώρες. Το πρωί κοιμόταν, το απόγευμα έπαιρνε δρόμο και χανόταν.

Ο Χοντρός του 'λεγε ιστορίες αλλόκοτες. Πρώτη φορά τ' άκουγε αυτά. Για τον Γεφυραίο Εφιάλτη που πρόδωσε την Ελλάδα στους Πέρσες και δολοφονήθηκε τελικά από τον Αθηνάδη· για τη «Νύχτα των Κρυστάλλων»· για την Πηγάδα του Μελιγαλά. Τα κατορθώματα ενός Άρτουρ Άξμαν – τι όνομα κι αυτό; – τα 'μαθε παραμυθάκι. Μα πιο πολύ παραξενεύτηκε από τα λόγια που ήταν γραμμένα στο μπράτσο του Χοντρού: «Πρώτα σε αγνοούν, μετά σε γελοιοποιούν, μετά σε πολεμούν. Στο τέλος, ν ι κ ά ς».

Ένα άλλο βράδυ, παραμονές Χριστουγέννων, στα Πετράλωνα ίσως ήτανε, το «Ροτβάιλερ» βρέθηκε σε μυστική αποστολή. Εν χρω κεκαρμένος, με επιδέξιες αστραπιαίες κινήσεις εκτέλεσε στο ακέραιο το καθήκον του. Κυνήγησε το θήραμα χωρίς ενδοιασμούς. Ύστερα έφαγε πρόθυμα την μπριζόλα του και μνήθηκε επιτέλους στην Κρυπτεία αλυχτώντας από ικανοποίηση. Η εκπαίδευση υπακοής ολοκληρώθηκε επιτυχώς.

Πιστό σκυλί πεισματάρικο με έντονο το ένστικτο της προστασίας, έλεγαν τ' αφεντικά του, που ένιωθαν τυχερά με τον ολοκληρωτικό έλεγχο που είχαν πάνω του. Η πατρίδα έχει άλλωστε ανάγκη από πειθήνια, εργατικά σκυλιά. Ήρεμος, σοβαρός, με τόλμη και αυτοπεποίθηση, θα 'κανε τα πάντα για να την προστατέψει.

*

Τον φώναζαν «Gooks», ο κιτρινιάρης στη γλώσσα του. Ήρθε στη φιλόξενη χώρα της Ολυμπιακής Ιδέας, από την Ινδονησία, μετά το τσουνάμι του 2004. Δούλευε στο βενζινάδικο απέναντι απ' το συνεργείο. Το 'ροτβάιλερ' κάθε μέρα τον έβλεπε να βάζει και να βγάζει την αντλία, να καθαρίζει τα παρμπρίζ, να φουσκώνει τα λάστιχα. Κι αυτός να φουσκώνει από μίσος. Κίτρινος όπως ήταν, το κίτρινο αστέρι στο μπράτσο του 'λειπε, σκεφτόταν. Γέμισε πια η γειτονιά από κιτρινιάρηδες, αραπάδες, παλιόφατσες. Αυτοί μας πήραν τις δουλειές, θα μας πάρουν και τα κορίτσια.

Προχθές το βράδυ, καθώς γύριζε σπίτι του, στη γωνία, απέναντι από το ψαράδικο του Νικόλα, του φάνηκε πως είδε τον κιτρινιάρη να πειράζει την αδελφή του. Αυτή προχωρούσε μπροστά και πίσω ο κιτρινιάρης κάτι μουρμούραγε. Τον σημάδεψε με τα μάτια. Ούρλιαξε μακρόσυρτα, δολοφονικά. Τα δόντια έτριξαν, οι τρίχες της πλάτης όρθιες, το σώμα σφιχτό. Εκείνο το βράδυ δεν πήγε σπίτι του. Μάταια η αδελφή του τον περίμενε. Θα 'κανε χρόνια να ξαναπάει.

*

Άγρια δολοφονημένος βρέθηκε από συμπατριώτες του, χθες το πρωί, στο σπίτι του, στο Πέραμα, ο Ινδονήσιος R. Gooks. Η επίθεση που δέχτηκε ήταν ακαριαία, γιατί το θύμα δεν πρόλαβε ν' αντιδράσει. Πάνω στο στρώμα άφησε την τελευταία του πνοή, χτυπημένος από ένα αιχμηρό αντικείμενο, πιθανότατα, σουγιά. Η αστυνομία αναζητά τον δράστη του στυγερού εγκλήματος (εφημερίδα, 30 Οκτωβρίου 2012).

[Δημόσιες Ιστορίες», εκδ. Πηγή, 2013]

(Σημείωση: Το σύνολο των κειμένων έχει δοθεί νωρίτερα στην ολομέλεια της τάξης)

1^η διδακτική ώρα:

- Χωρισμός της τάξης σε ομάδες (π.χ. Συγγραφείς / Πολιτικοί αναλυτές/ Ψυχολόγοι / Δημοσιογράφοι) προκειμένου ομαδοσυνεργατικά να εντοπίζουν στο παρεχόμενο υλικό τα στοιχεία που αφορούν την ομάδα τους, να τα καταγράφουν για να τα παρουσιάσουν στην ολομέλεια.
- Ανάγνωση και σχολιασμός, μέσω κατευθυνόμενου διαλόγου, στην τάξη των κειμένων Α και Β, προκειμένου να εντοπιστούν τα χαρακτηριστικά (εσωτερικά και εξωτερικά) που επιδιώκει να διαμορφώσει στη νεολαία ένα ολοκληρωτικό καθεστώς.
- Καταγραφή των χαρακτηριστικών και σύνδεσή τους με την ομάδα «Το Κύμα» από την ομώνυμη ταινία
- Αναζήτηση ανάλογων χαρακτηριστικών σε νέους/ες που έλκονται από πολιτικές ομάδες που δεν ανήκουν στο δημοκρατικό τόξο και καταγραφή αυτών των χαρακτηριστικών

(Τα στοιχεία που έχουν συλλέξει οι ομάδες των Πολιτικών Αναλυτών, των Δημοσιογράφων και των Ψυχολόγων καταγράφονται)

2^η διδακτική ώρα

- Ανάγνωση του διηγήματος του Δ. Χριστόπουλου
- Κατευθυνόμενος διάλογος για τον εντοπισμό, μέσω των κατάλληλων κειμενικών δεικτών, των χαρακτηριστικών που είχαμε εντοπίσει στο προηγούμενο μάθημα στον ήρωα του διηγήματος.

(Ενδεικτικοί κειμενικοί δείκτες: «Ένα λυσσασμένο αγρίμι», «ευσυνείδητος πατριώτης που αγαπούσε την πατρίδα του», «σε μόνιμη έπαρση μόνο η γαλανόλευκη», «Αρχηγός», «Χτυπάμε ακαριαία τους εσωτερικούς εχθρούς της πόλης και την κάνουμε στα γρήγορα», «πειθαρχημένος έφηβος», «Κανείς ξένος δεν έμπαινε στο σπίτι τους», «Εν χρω κεκαρμένος», «εκπαίδευση υπακοής», «Η πατρίδα έχει άλλωστε ανάγκη από πειθήνια, εργατικά σκυλιά»...)

- Σύνδεση με σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα και περιπτώσεις Σ. Λουκμάν, Π. Φύσσα. Επίσης, σύνδεση με τα κρούσματα ρατσιστικής βίας στις ΗΠΑ και αλλού και το κίνημα Black Lives Matter.

(Η ομάδα των Συγγραφέων που εστίασε στους κειμενικούς δείκτες συνεργάζεται με τις ομάδες των Πολιτικών Αναλυτών και των Ψυχολόγων προκειμένου να συνταχθεί ενιαίο κείμενο για την παρουσίαση στην ολομέλεια της τάξης των πορισμάτων)

3^η διδακτική ώρα

Παρουσίαση στην ολομέλεια των πορισμάτων των ομάδων (ψυχολογικά χαρακτηριστικά νέων που έλκονται από ρατσισμό, εθνικισμό, ολοκληρωτικά καθεστώτα, милитарισμός και ιεραρχία, πολιτική και ρητορική μίσους, αρχαίο σπαρτιατικό πρότυπο, σύγχρονες εκφάνσεις του φαινομένου και διάχυσή του σε περιόδους κρίσης)

4^η διδακτική ώρα

Παραγωγή λόγου στην τάξη

Θέμα: Θεωρείτε πως η έλξη που ασκεί ο νεοναζισμός σε μερίδα της νεολαίας οφείλεται στους «άλλους» (μετανάστες, πρόσφυγες, ΑΜΕΑ κ.ά.) ή σε χαρακτηριστικά που καλλιεργούνται με συγκεκριμένες μεθόδους και ποιες είναι αυτές;

- Κειμενικό είδος: Άρθρο
- Πομπός: Μαθητής/Μαθήτρια
- Μέσο: Εφημερίδα πανελλαδικής κυκλοφορίας
- Αποδέκτης: Ευρύ αναγνωστικό κοινό
- Όριο λέξεων: 400 λέξεις

Εναλλακτικά: Άσκηση δημιουργικής γραφής στην τάξη με αφορμή την ταινία ή το διήγημα: Δώστε ένα διαφορετικό τέλος στην ταινία / στο διήγημα σε ένα σύντομο κείμενο περίπου 350 λέξεων.